

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
Управа за спречавање
прања новца

Број: ON-000001-0001/2012
Београд, 27. март 2012. године

**SMERNICE ZA PROCENU RIZIKA OD PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA
TERORIZMA KOD PREDUZEĆA ZA REVIZIJU, PREDUZETNIKA I PRAVNIH LICA
KOJI SE BAVE PRUŽANJEM RAČUNOVODSTVENIH USLUGA**

Član 87. Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma („Službeni glasnik RS“ br. 20/09, 71/09 i 91/10 – u daljem tekstu: Zakon) propisuje da nadzorni organi mogu da, samostalno ili u saradnji sa drugim organima, donose preporuke odnosno smernice za primenu Zakona. Izmenama Zakona od 11. decembra 2010. godine Uprava je dobila nadležnost za inspeksijski nadzor nad preduzećima za reviziju, preduzetnicima i pravnim licima koji se bave pružanjem računovodstvenih usluga, kada je reč o primeni Zakona.

Član 7. Zakona propisuje obavezu obveznika da u skladu sa Smernicama izradi analizu rizika od pranja novca i finansiranja terorizma.

Ove smernice se objavljuju na web sajtu Uprave za sprečavanje pranja novca.

Obveznici su dužni da svoje unutrašnje akte usklade sa ovim smernicama u roku od 30 dana od dana objavljivanja na web sajtu Uprave.

1. Cilj donošenja ovih smernica je jedinstvena primena Zakona, imajući u vidu pristup zasnovan na proceni rizika koji je primenjen u Zakonu, a koji znači da se različit stepen pažnje usmeren prema stranci može primeniti u zavisnosti od činjenica koliko je njegovo poslovanje ili druge okolnosti rizično za pranje novca ili finansiranje terorizma.

Cilj ovih smernica je i utvrđivanje minimalnog standarda postupanja preduzeća za reviziju, preduzetnika i pravnih lica koji se bave pružanjem računovodstvenih usluga (u daljem tekstu: obveznik), pri uspostavljanju i unapređenju efikasnog sistema za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, a posebno pri izradi i primeni procedura koje se zasnivaju na analizi i proceni rizika.

2. Rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma je rizik da će stranka zloupotребити poslovni odnos, transakciju ili uslugu u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma.

Pristup zasnovan na proceni rizika polazi od pretpostavke da različiti poslovni odnosi koje obveznik uspostavlja u okviru svoje delatnosti mogu biti manje ili više rizični za pranje novca i finansiranje terorizma. O različitom stepenu rizika možemo govoriti i kada je reč o klijentima sa kojima obveznik posluje, kao i kada je reč o vrstama usluga koje obavlja u okviru svoje delatnosti jer oni nisu jednako podložni zloupotrebi kada je u pitanju pranje novca i

finansiranje terorizma. Ovaj pristup omogućava pravilniju raspodelu resursa i postizanje boljih rezultata sa istim stepenom angažovanja, odnosno omogućava obvezniku da manje pažnje posveti niskorizičnim strankama, a više pažnje strankama koje su visokorizične.

3. Procena rizika, u smislu ovih Smernica, treba da obuhvati najmanje sledeće tri osnovne vrste rizika: geografski rizik, rizik stranke i rizik usluge koju obveznik pruža u okviru svoje delatnosti. U slučaju identifikovanja drugih vrsta rizika, a zavisno od specifičnosti poslovanja - obveznik procenom treba da obuhvati i te vrste rizika.

3.1. Pod geografskim rizikom podrazumeva se rizik koji je uslovljen geografskim područjem na kome je teritorija države porekla stranke, njenog vlasnika ili većinskog osnivača, stvarnog vlasnika ili lica koje na drugi način kontroliše poslovanje stranke, odnosno na kome je država porekla lica koje sa strankom obavlja transakciju.

Faktori na osnovu kojih se određuje da li pojedina zemlja ili geografska lokacija nosi viši rizik od pranja novca i finansiranja terorizma uključuju:

1) države prema kojima su Ujedinjene nacije, Savet Evrope, OFAC ili druge međunarodne organizacije primenile sankcije, embargo ili slične mere;

2) države koje su od strane kredibilnih institucija (FATF, Savet Evrope i dr) označene kao države koje ne primenjuju adekvatne mere za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma;

3) države koje su od strane kredibilnih institucija (FATF, UN i dr) označene kao države koje podržavaju ili finansiraju terorističke aktivnosti ili organizacije;

4) države koje su od strane kredibilnih institucija (npr. Svetska banka, MMF) označene kao države s visokim stepenom korupcije i kriminala.

Ministar finansija, na osnovu ovlašćenja iz Zakona utvrđuje listu država koje primenjuju međunarodne standarde u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma najmanje na nivou standarda Evropske unije (tzv. *bela lista*), kao i listu država koje uopšte ne primenjuju standarde u ovoj oblasti (tzv. *crna lista*). Na beloj listi su države članice Evropske Unije, Republika Argentina, Australija, Brazil, Japan, Južnoafrička Republika, Kanada, Meksiko, Novi Zeland, Ruska Federacija, Singapur, Honk Kong, Švajcarska i SAD. Na crnoj listi su Iran i Severna Koreja. Ove liste obveznici koriste radi procene rizika stranke pa će stranka sa kojom obveznik posluje, a koja potiče iz zemlje koja je na "crnoj listi", nositi veći rizik u odnosu na stranku sa kojom obveznik posluje a koja potiče iz zemlja koja je na "beloj listi". Razvrstavanje u visoki rizik će zahtevati pojačane radnje i mere poznavanja i praćenja stranke.

Povećan rizik od pranja novca i finansiranja terorizma nose stranke koje imaju ugovorni odnos i obavljaju poslovnu delatnost sa licima iz of-šor zona. Na primer, visokorizična će biti stranka koja ima promet usluga sa strankom koja ima sedište u državi sa privilegovanim poreskim sistemom.

Nizak rizik od pranja novca može nositi stranka koja ima ugovorni odnos sa strankom iz regiona. Na primer niskorizična može biti stranka koja ima promet robe sa strankom iz države regiona jer postoji ekonomska opravdanost za takvim odnosom.

3.2. Obveznik utvrđuje pristup riziku stranke, na osnovu sopstvenih iskustava i poznavanja pravila poslovanja. Ipak, dužan je da primenjuje ograničenja iz Zakona i drugih propisa kojima je regulisano sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma.

1) Na veći rizik mogu ukazati sledeće neuobičajene aktivnosti:

- stranka prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa sa obveznikom izbegava lično pojavljivanje, već insistira na posrednom kontaktu;
- stranka ima račune kod različitih finansijskih institucija na istom području bez vidljive ekonomske opravdanosti;
- stranka bez posebnog razloga zahteva brzo obavljanje posla ili transakcije bez obzira na veće troškove koje će ovako postupanje izazvati;
- stranka plaća za robu ili uslugu koja ne odgovara opisu njegove delatnosti;
- stranka nudi novac, poklone ili druge pogodnosti kao protivuslugu za poslove za koje postoji sumnja da nisu u potpunosti u skladu sa propisima;
- stranka želi da uveri računovođu da nije potrebno da popuni ili priloži neki od potrebnih dokumenata;
- stranka izbegava da dostavi potrebnu dokumentaciju ili obveznik ima sumnju da je dostavljena dokumentacija tačna ili potpuna;
- stranka često menja svoje knjigovođe/revizore;
- stranci nije poznato gde se čuva poslovna dokumentacija;
- stranka nema zaposlenih, niti poslovne prostorije, a što nije u srazmeri sa obimom poslovanja;
- stranka vrši česte promene naziva, sedišta, vlasničke strukture i dr.

2) stranke kod kojih je, zbog strukture, pravne forme ili složenih i nejasnih odnosa, teško utvrditi identitet njihovih stvarnih vlasnika ili lica koja njima upravljaju, kao što su pre svega:

- fondacije, trustovi ili slična lica stranog prava,
- dobrotvorne i neprofitne nevladine organizacije,
- of-šor pravna lica s nejasnom vlasničkom strukturom i koja nije osnovala kompanija iz zemlje koja primenjuje standarde u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma koji su na nivou standarda propisanih Zakonom;

- 3) stranke koje obavljaju delatnosti za koje je karakterističan veliki obrt ili uplate gotovine (restorani, pumpe, menjači, kazina, cvećare, trgovci plemenitim metalima, automobilima, umetničkim delima, prevoznici robe i putnika, sportska društva, građevinske firme);
- 4) strani funkcioneri, u skladu sa Zakonom;
- 5) privatni investicioni fondovi;
- 6) stranke čiju je ponudu za uspostavljanje poslovnog odnosa odbio drugi obveznik, odnosno lica koja imaju lošu reputaciju;
- 7) stranke čiji je izvor sredstava nepoznat ili nejasan, odnosno koji stranka ne može dokazati;
- 8) stranke za koje postoji sumnja da ne postupaju za svoj račun, odnosno da sprovode instrukcije trećeg lica.

3.3. Pod rizikom usluge podrazumeva se sledeće:

- 1) poslovanje koje znatno odudara od uobičajenog poslovanja stranke koja se bavi sličnom delatnošću;
- 2) poslovanje koje nema ekonomsku opravdanost (npr. učestalo trgovanje hartijama od vrednosti kada se kupovina obavlja polaganjem gotovine na namenske račune, a ubrzo zatim prodaje ispod cene - tzv. trgovanje hartijama od vrednosti s planiranim gubitkom, neočekivana otplata kredita pre roka ili u kratkom periodu od dana odobravanja kredita, povlačenje sredstava sa individualnog računa člana dobrovoljnog penzijskog fonda u kratkom periodu nakon njihove uplate);
- 3) transakcije koje stranka vrši u iznosima nešto nižim od iznosa koji su propisani kao limiti za prijavljivanje u skladu sa Zakonom;
- 4) pozajmice pravnim licima i, posebno, pozajmice osnivača iz inostranstva pravnom licu u zemlji;
- 5) plaćanje za usluge konsaltinga, menadžmenta i marketinga, kao i druge usluge za koje na tržištu ne postoji određiva vrednost ili cena;
- 6) plaćanje robe i usluga partnerima stranke koji potiču sa ofšor destinacija, a iz dokumentacije se jasno vidi da roba potiče iz zemalja iz okruženja;
- 7) nabavka robe iz zemalja u kojima se ta roba ne proizvodi (npr. uvoz kokosa iz Bosne i Hercegovine);
- 8) učestalost transakcija po osnovu avansnog plaćanja uvoza robe ili vršenja usluga kod kojih nije izvesno da će roba stvarno biti uvezena, odnosno usluga izvršena;
- 9) uvećane ili umanjene fakture za robu ili usluge; višestruko fakturisanje;
- 10) višestruke uplate - isplate za istu robu ili usluge (za isti proizvod koji je nabavljen ili uslugu koja je izvršena vrši se plaćanje više puta istom ili drugom dobavljaču);

11) zloupotreba otpisa robe (stranka često i u većoj meri otpisuje deo prodane robe usled raznih faktora – viša sila, kvarljivost, gubitak robe prilikom transporta, neadekvatan smeštaj, lom i dr – koji se u stvarnosti nisu ni dogodili).

4. Zakon daje ovlašćenje obvezniku da, u zavisnosti od stepena rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, kategorizuje stranke i poslovne odnose u tri osnovna stepena rizika. Na osnovu procenjenog stepena rizika obveznik sprovodi adekvatne radnje i mere poznavanja i praćenja stranke. Procena rizika stranke se vrši tokom celog trajanja poslovnog odnosa i stepen rizika se može menjati. Tako na primer, određeni poslovni odnos sa strankom može na početku biti procenjen kao niskorizičan, a zatim se mogu pojaviti okolnosti koje će taj rizik uvećati i obrnuto. Ovo se ne odnosi na slučajeve koji su na osnovu Zakona svrstani u visokorizične i na koje se moraju primenjivati pojačane radnje i mere (loro-korespondentski odnos, strani funkcioneri i uspostavljanje poslovnog odnosa bez fizičkog prisustva stranke).

Radnje i mere poznavanja i praćenja stranke mogu biti opšte, pojednostavljene i pojačane.

Opšte radnje i mere poznavanja i praćenja stranke obuhvataju: utvrđivanje i proveru identiteta stranke, utvrđivanje i proveru identiteta stvarnog vlasnika, pribavljanje informacija o svrsi i nameni poslovnog odnosa stranke.

Pojednostavljene radnje i mere poznavanja i praćenja stranke sprovode se u odnosu na stranke koje su svrstane u niskorizičnu grupu. Da bi obveznik svrstao stranku u nizak rizik, mora da se pridržava uslova propisanih Zakonom i Pravilnikom o metodologiji za izvršavanje poslova u skladu sa Zakonom. Primeri niskog rizika mogu biti: uspostavljanje poslovnog odnosa sa državnim organom, sa akcionarskim društvom čije se hartije od vrednosti kotiraju na tržištu HOV u Srbiji i dr. Takođe, preduzeće za reviziju i ovlašćeni revizor, prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa obavezne revizije godišnjih računovodstvenih izveštaja pravnog lica, može vršiti pojednostavljene radnje i mere poznavanja i praćenja stranke, osim ako u vezi sa strankom ili okolnostima revizije postoje osnovi sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

Pojačane radnje i mere, pored opštih, obuhvataju i dodatne radnje i mere koje obveznik preduzima u slučajevima propisanim Zakonom i u drugim slučajevima kad proceni da, zbog prirode poslovnog odnosa, vlasničke strukture stranke, odnosno drugih okolnosti povezanih sa strankom ili poslovnim odnosom - postoji visok stepen rizika od pranja novca i finansiranja terorizma. Visok stepen rizika od pranja novca i finansiranja terorizma zahteva prikupljanje dodatnih informacija o prirodi poslovnog odnosa, kao i češće praćenje poslovanja stranke. Stranke koje moraju biti svrstane u visok stepen rizika su strani funkcioneri u skladu sa Zakonom.*¹

---

¹ Strani funkcioner jeste fizičko lice koje obavlja ili je u poslednjoj godini obavljalo javnu funkciju u stranoj državi ili u međunarodnoj organizaciji, i to funkciju:

- šefa države i/ili vlade, člana vlade i njegovog zamenika odnosno pomoćnika; izabranog predstavnika zakonodavnog tela;
- sudije vrhovnog i ustavnog suda ili drugog sudskog organa na visokom nivou, protiv čije presude, osim u izuzetnim slučajevima, nije moguće koristiti redovni ili vanredni pravni lek;
- člana računskog suda, odnosno vrhovne revizorske institucije i saveta centralne banke;
- ambasadora, otpravnika poslova i visokog oficira oružanih snaga;
- člana upravnog i nadzornog organa pravnog lica koje je u većinskom vlasništvu države.

Član uže porodice stranog funkcionera jeste bračni ili vanbračni partner, roditelji, braća i sestre,

Obveznik je dužan da internim aktom propiše postupak za utvrđivanje da li je stranka sa kojom želi da uspostavi poslovni odnos strani funkcioner. Ovim se postupkom može utvrditi različit pristup prema licima koja su rezidenti ili domaća lica od lica koja su nerezidenti ili stranci, jer za ove druge postoji veća verovatnoća da su strani funkcioneri. Ipak, to ne mora uvek biti slučaj. Na primer, srpski državljanin koji obavlja visoku funkciju u međunarodnoj organizaciji je strani funkcioner.

Da bi došao do relevantnih informacija za identifikovanje stranog funkcionera obveznik može preduzeti sledeće aktivnosti:

- pribaviti pismenu izjavu stranke o tome da li je ona strani funkcioner, član uže porodice stranog funkcionera ili bliži saradnik stranog funkcionera;
- koristiti elektronske komercijalne baze podataka koje sadrže liste funkcionera (npr. World-Sheck, Factiva, Lexis Nexis);
- pretražiti javno dostupne podatke i informacije putem Interneta, medija i dr.

Ako u toku trajanja poslovnog odnosa utvrdi da je stranka postala strani funkcioner, obveznik je dužan da za nastavak poslovnog odnosa traži saglasnost najvišeg rukovodstva.

Ako je stranka svrstana u kategoriju s visokim rizikom, bez obzira na to da li je Zakonom propisano da se svrstava u ovu kategoriju (npr. strani funkcioner) ili je sam obveznik procenio da je stranka visokorizična - sprovode se pojačane radnje i mere poznavanja i praćenja stranke.

Još jedna situacija u kojoj je obveznik dužan da svrsta stranku u visok rizik je kada se poslovni odnos zasniva, a stranka nije fizički prisutna. U tom slučaju obveznik je dužan da osim identifikovanja stranke, prikupi i dodatne informacije o identitetu stranke (na primer dodatne isprave, poslovna dokumentacija, ovlašćenja potpisana od strane odgovornog lica i dr.).

Koje će dodatne mere obveznik preduzeti kad neku stranku svrsta u visokorizičnu kategoriju na osnovu sopstvene procene rizika, zavisi od konkretne situacije (npr. ako je stranka tako procenjena zbog svoje vlasničke strukture, obveznik može svojim procedurama predvideti obavezu pribavljanja dodatnih podataka i obavezu dodatne provere podnete dokumentacije).

Rizik od pranja novca obveznik može procenjivati različito od rizika od finansiranja terorizma. Stranke čije se poslovanje u većem delu odvija u gotovini obveznik mora posebno pratiti zbog rizika od finansiranja terorizma. U tom smislu posebnu pažnju treba posvetiti poslovanju neprofitnih organizacija jer su mogućnosti za njihovu zloupotrebu u smislu finansiranja terorizma velike. Geografski rizik kad je u pitanju finansiranje terorizma izrazit je u regionima u kojima, na osnovu podataka relevantnih međunarodnih organizacija kao što su Ujedinjene nacije, teroristi imaju svoje aktivnosti.

---

deca i njihovi bračni ili vanbračni partneri (u daljem tekstu: strani funkcioner).
Uži saradnik stranog funkcionera jeste fizičko lice koje ostvaruje zajedničku dobit iz imovine ili uspostavljenog poslovnog odnosa ili ima bilo koje druge bliske poslovne odnose sa stranim funkcionerom.

U cilju sprovođenja gore navedenih radnji i mera obveznik je dužan da:

1) utvrdi i proveri identitet stranke i to:

- kada uspostavlja poslovni odnos sa strankom,
- kada u vezi sa strankom ili uslugom postoje osnovi sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma,
- kada postoji sumnja u istinitost ili verodostojnost podataka o stranci;

2) prati poslovanje i proverava usklađenost aktivnosti stranke sa prirodom poslovnog odnosa;

3) dostavlja Upravi izveštaje o transakcijama ili licima za koje postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

Obveznik je dužan da izradi listu indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija ili stranaka, u koju će uvrstiti indikatore objavljene na web sajtu Uprave. U postupku utvrđivanja postojanja elemenata za kvalifikaciju određene transakcije ili lica sumnjivim, treba uvek imati na umu indikatore za prepoznavanje osnova sumnje. Međutim, ako neka transakcija ispunjava jedan od indikatora, ne mora da znači da se radi o sumnjivoj transakciji i da je podatke o njoj odmah potrebno dostaviti Upravi.

Treba sagledati širi okvir, u skladu sa principom da obveznik najbolje poznaje svog klijenta i proceniti da li određena transakcija izlazi iz okvira uobičajenog, odnosno očekivanog poslovanja stranke. I suprotno navedenom, transakcija može biti sumnjiva a da ne ispunjava ni jedan od indikatora.

Takođe treba naglasiti da se od računovođa ne očekuje da proveravaju svaku transakciju koja prođe kroz knjigu stranaka, a pojedine računovodstvene usluge se pružaju na jednokratnoj osnovi, bez trajne poslovne saradnje sa strankom. Međutim, veliki broj usluga koje računovođe pružaju omogućavaju im relativno dobru poziciju da, zahvaljujući suštinskom poznavanju i pristupu knjigama i računima svojih stranaka kao i poznavanju upravljačkih procesa, prepoznaju sumnjive aktivnosti svojih stranaka ili poslovnih saradnika svojih stranaka, koje pružaoci drugih usluga ne bi prepoznali. Aktivne računovođe treba da budu na stalnom oprezu za radnje koje ukazuju na razlog za sumnju da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, koristeći se profesionalnim iskustvom i procenom u pronalaženju razloga za sumnju tamo gde treba. Dobra strana obavljanja ove funkcije je profesionalna sumnjičavost, što je osnovna karakteristika mnogih zadataka i odnosa u računovodstvenoj struci.